

16A) Česká poezie po roce 1945

1) charakteristika doby:

- 1939 - 1945 - 2. světová válka
 - 5. 5. 1945 - Pražské povstání
 - 8. 5. 1945 - konec 2. světové války
 - 1946 - první svobodné volby
 - 25. 2. 1948 - Vítězný únor
 - 1960 - vyhlášení Československé socialistické republiky
 - 1968 - Pražské jaro (socialismus s lidskou tváří)
 - 21. 8. 1968 - okupace Československa spřátelenými vojsky
 - 1970 - Normalizace
 - 1977 - Charta 77
 - 17. 11. 1989 - politický převrat (Sametová revoluce)
-

2) proudy v poezii

- **konec 40. let** - válečná tematika popisující hrůzy války, utrpení civilistů a zážitky z koncentračních táborů, osvobození, oslava míru, Pražské povstání
 - **50. léta** - budovatelská poezie, vychází z politické situace, autoři reagují na únor 1948, popisují budování, pracovní problémy
 - **konec 50. let** - poezie všedního dne - středem jejího zájmu je především člověk
 - **60. léta** - psychologická poezie - vstupuje psychologický problém a to začleňování člověka do kolektivu, vznikají různé básnické skupiny, obrat k západním autorům
 - **70. a 80. léta** - trojkolejnost -
 - literatura oficiální - povolená, veřejná, tvoří ji autoři, kteří nemají problémy s režimem, jsou buď členové nebo sympatizanti KSČ, různé náměty od přírodní lyriky po vlasteneckou
 - literatura neoficiální (samizdatová) - tvoří ji autoři mající problémy s režimem a jejich knihy nesmí být vydávány, knihy vydávají neoficiálně na vlastní náklady a v omezeném množství
 - literatura exilová (emigrantská) - tvoří ji autoři v emigraci, hlavně v Německu, Rakousku, Francii, někteří zakládají vlastní nakladatelství
-

3) představitelé poválečné poezie

Stejně jako 1. cv. válka se i druhá sv. válka odráží v dílech současných autorů. Někteří válku prožili v koncentračních táborech, někteří nesměli publikovat (rasové důvody), někteří žili v ústraní a tvořili tzv. „do šuplíku“. Tato díla vydávají po válce.

Jaroslav Seifert (1901 - 1986)

pocházel z dělnické rodiny v pražském Žižkově, redaktor a novinář, spoluzakladatel Děvětsilu, podílel se na tvorbě avantgardních časopisů Disk a Pásmo. V roce 1949 přestal psát pro noviny a věnoval se překladům, od roku 1950 se soustřeďuje výhradně na literární činnost i přes odpor totalitního režimu. V roce 1984 obdržel jako jediný český literát Nobelovu cenu za literaturu.

V jeho tvorbě se výrazně odlišují jednotlivá období.

Píseň o Viktorce (1950)

Maminka (1954) - evokace básnickova dětství s něhou, prostotou a jistou nostalgií

Vítězslav Nezval (1900 - 1958)

dětství prožil v Šamkovicích u Třebíče, ve své tvorbě se k němu často vracel, studoval v Brně a v Praze. Byl spisovatelem z povolání.

Podivuhodný kouzelník - první sbírka poetismů

Pantomima

Básně noci - obsahuje báseň Edison

Manon Lescaut - divadelní hra, oslava českého jazyka

František Hrubín (1910 - 1971)

básník a dramatik, člen skupiny 42, zakladatel moderní dětské poezie.

Říkejte se mnou - dětská poezie a pohádky

Spalíček pohádek - dětská poezie a pohádky

Včelí plást - obsahuje básně (motlitby), snaží se o dokonalost verše, ovlivněný spiritualismem

Chléb s ocelí - součást tvorby kde jde o střetnutí dobra a zla

Hiroshima - reakce na svržení atomové bomby, varování před další válkou

Jobova noc - alegorie o útisku našeho národa, v textu se objevuje refrén „Ach Čechy krásné, Čechy mé“

Srpnová neděle - divadelní hra, reaguje na všední život. Děj je přizpůsobivý improvizacím, zfilmováno
Křišťálová noc - divadelní hra, mezilidské vztahy mezi mladou a starší generací, mezi muži a ženami, venkovské předměstí, zfilmováno
Romance pro křídlovku - básnická skladba, prolínání časových rovin, bylo zfilmováno Otokarem Vávrou v hlavní roli s Jaromírem Hanzlíkem
Zlatá reneta - básnická próza, hlavní postava Jan si uvědomuje, že jeho předchozí život byl naprosto zbytečný

Josef Kainar (1917 - 1971)

pocházel z Přerova, studoval v Praze na UK filozofii, po uzavření školy němci odchází do Brna, básník a dramatik, psal také pro děti, řada jeho básní zhudebněna. Stal se mluvčím své generace a postavil se do čela Svazu československých spisovatelů.

Osudy (1947) - osudovost krutého a nemilosrdného světa (verš „Stříhali do hola malého chlapečka“)
Veliká láska (1950) - 50. léta, schématismus
Český sen (1953) - 50. léta, schématismus
Člověka hořce mám rád (1959) - poezie všedního dne
Lazar a píseň

František Halas (1901 - 1949)

Narodil se v Brně a žil v Kunštátě. Člen Devětsilu. Psal také ve spiritismu.

V řadě, a co?
Sépie - prvotina, vyjadřuje nedůvěru a smutek
Dokořán - občanské válka ve Španělsku
Torzo naděje - reakce na rok 1948
Naše paní Božena Němcová - za války uznává Němcovou jako českou patronku
Já se tam vrátím - básnická próza, v době okupace se vrací k rodnému kraji

4) představitelé budovatelské poezie

Vladimír Holan (1905 - 1980)

básník a překladatel. Spolu s Františkem Halasem a Vilémem Závadou patří k tzv. mezigeneraci, kterou spojuje tragický životní pocit a odvrát od avantgardistických koncepcí světa a poezie.

Blouznivý vějíř - poetismus
První testament
Předposlední
Sbohem?

Obě sbírky vyšly v pátém svazku Holanových sebraných spisů až dva roky po jeho smrti.

Rudoarmějci - radost z osvobození

František Hrubín život viz. nahoře

Stalingrad

5) poezie všedního dne - generace mladých autorů kolem časopisu Květen. Navázání na poetiku Skupiny 42 a italského neorealismu

Jaroslav Seifert

Přilba hlíny
Světlem oděná

Jiří Kolář (1914 - 2002)

pocházel z Protivína, vyučil se truhlářem a vystřídal mnoho zaměstnání.

V roce 1952 byl vězněn za autorství sbírky „Prométheova játra“. Od 60. let odklon od psaného slova, uznávaný výtvarník (koláže, muchláže, roláže). Jeho díla vycházela pouze v zahraničí. Od roku 1980 žil v Paříži a v 90. letech se vrátil zpět do Prahy.

Dny v roce - básnický deník
Roky v dnech - protějšek Dnů v roce, obsahuje úvahy o umění, portréty přátel
Očitý svědek - kritika období, vyšlo 1990
Křesťanský list. Limb a jiné básně. Ódy a variace. Dny v roce - soubor úvah o moderní poezii
Mistr Sun o básnickém umění (1957)
Vršovický Ezop (1966) - popisuje lidskou krutost od starověku po koncetráky
Nový Epiktét (1968)
Návod na upotřebení (1969)
Prométheova játra (1951) - vydáno jen v samizdatu a v exilu, oficiálně až po roce 1989

Ivan Blatný (1919 - 1990)

představitel skupiny 42, po únoru roku 1948 emigroval do Anglie, pobýval v psychiatrické léčebně v Anglii. Jeho poezie je změtí narázek, různojazyčných citátů, úloмок běžného hovoru a snových vizí.

Tento večer - v duchu skupiny 42, obsahuje běžné hovory, ale i zlomky snů

Hledání přítomného času - reaguje na konec války, meditace

Melancholické procházky - přibližuje rodné Brno

Pomocná škola Bixley - vzniklo v Anglii v psychiatrické léčebně

Stará bydliště - vzniklo v Anglii v psychiatrické léčebně

ve svých sbírkách odrážel vzpomínky na rodné město Brno, pocit marnosti, asociace a meditace.

Ivan Diviš (1924 - 1999)

pražák, ze studia filozofie na UK byl vyloučen, v srpnu 1969 odešel do exilu, který těžce nesl. Jeho připravovaná sbírka „Noe vypouští krkavce“ byla zakázána. Působil v rádiu Svobodná Evropa v Mnichově. Byl ovlivněn Vladimírem Holanem.

Přece jen - má podobu milostného deníku

Křížovatky - převažují motivy absurdity, autor začíná pochybovat o bohu, vede ho k tomu roztahující se násilí, zlo a krutost, nechápe, že Bůh se ke všemu tomu dění nevyjadřuje. Vychází v exilu.

Průvan - převažují motivy absurdity, autor začíná pochybovat o bohu, vede ho k tomu roztahující se násilí, zlo a krutost, nechápe, že Bůh se ke všemu tomu dění nevyjadřuje. Vychází v exilu.

Beránek na sněhu - čtyřdílná básnická skladba věnovaná památce V. Holana, proti vší hrůze světa staví jediný symbol čistoty - beránka (Krista)

Odchod z Čech - sbírka plná nenávisti k rodné vlasti, která se nechala ztročit, obviňuje národ, který jen tupě poslouchá (“končí věk člověka / začíná věk němé tváře”)

Zalmy - sbírka, ve které už nenávidí celý svět, jako prostor beze smyslu, místo naprostého utrpení, nenávisti a krutosti

Obrátě koně - sbírka, ve které už nenávidí celý svět, jako prostor beze smyslu, místo naprostého utrpení, nenávisti a krutosti

Moje oči musely vidět - životní bilance básníka a jeho generace, která prošla něčím naprosto hrůzným. Diviš si klade otázku, jestli je vůbec možné vyrovnat se s tím, že člověk patří k tak zločinnému živočišnému druhu.

Teorie spolehlivosti - celoživotní dílo, soubor textů a deníkových záznamů, který vznikl od let 1962-1963 až do devadesátých let, autor tu komentuje nejrůznější společenské a literární dění, je tu patrná narůstající skepse a deprese, člověk je v jeho očích jen manipulovaná loutka.

Uzlové písmo

Rozpleť si vlasy

Miroslav Holub (1923 - 1998)

lékař, vědec (bioimunolog), básník. Začal psát ve skupině Ohnice, člen skupiny Květen.

Denní služba - zobrazení všedního dne z lékařského prostředí

Kam teče krev - z lékařského prostředí

Tak zvané srdce - problémy lidských hodnot a vlastností

Syndrom mizející plíce - problémy lidských hodnot a vlastností

Achilles a želva

Slabikář

Ačkoli - okupace Československa

Naopak

Anděl na kolečkách - umělecká reportáž o USA

Žít v New Yorku - reportáž z USA

Tři roky po zemi - zážitky z běžné lékařské praxe

Jan Skácel (1922 - 1989)

narozen v obci Vnorovy u Strážnice, za války byl totálně nasazen v Rakousku, studoval filozofii v Brně, poté dělník, novinář, v letech 1963 -1968 šéfredaktor časopisu Host do domu, do literatury vstoupil v 35 letech, v roce 1970 vyloučen z KSČ, po roce 1968 měl zakáz činnosti a až v 80. letech došlo k částečnému uvolnění.

Kolik příležitostí má růže - prvotina, typická kázeň v mluvě, spjatost s pozemskou tematikou

Co zbylo z anděla - promyšlená sbírka, básník oslavuje hodnoty, které tvoří identitu lidství, proti záchvatům nervozity staví Skácel moudrý klid.

Hodina mezi psem a vlkem - 60. léta, motiv domova a venkova

Smuténka - zhudebněna Hradišťanem

Metličky - jsou psány podle Skácelova názoru, že nad každou básní se má vznášet obláček tajemství, autor pracuje s náznakem a jeho ideálem je prostota

Samizdat a exil:

Chyba broskví, Oříšky pro černého papouška - v upravené podobě obě tyto sbírky vycházejí oficiálně r. 1983 pod názvem „Naděje s bukovými křídly“

Dávné prosa - soubor sbírek „Nepatrné rekvie, Talisman-Dvanáct sonetů pro starou lásku, Tratidla“

Oldřich Mikulášek

viz. oficiální literatura

6) 70 - 80. létaa) oficiální**Václav Hrabě (1940 - 1965)**

básník, prozaik a hudebník, umírá ve 25 letech. Poezie ovlivněna jazzem, napsal mnoho blues, ve svém díle ukazuje touhu po lásce a s vobodě.

StoptimeBlues v modré a bílé - doplněné vydáníBlues pro bláznivou holku - další pokus o soustředění všech Hrabětových textů. Řada jeho veršů byla zhudebněna např. V. Mišík - Láska je jako večernice

Hosta do domu. V roce 1970 vyloučen z KSČ, od té doby zákaz publikování

Oldřich Mikulášek (1910 - 1985)

básník a novinář, narodil se v Přerově a celý svůj život prožil v Brně, kde působil jako redaktor novin, rozhlasu a časopisu Host do domu. Je autorem básní baladického zaměření, jež slučují civilní motivy se symbolikou života a smrti a vytvářejí dramatickou podobu poezie.

Agogh (1980)- reakce na normalizaciTráva se radujePodél plotuPulsy (1947)- existencionalně laděná sbírkaOrtely a milosti (1958)- ortely vynášené nad zmechanizovaným životem, lhostejnou prostředností, milosti představují životní aktivitu zbařenou nečistoty a kalu. Ale k milosti se kráčí jen přes „ortely“ - bolesti, žaly, smrti. Báseň „Vyvolávač“ - negativní osoba přesvědčující lidi že smrt je výhodnáŠokovaná růže (1969) - reakce na vpád vojsk, rozhořčený nesouhlasHoroucí zpěv - budovatelská tematikaKrajem táhne prašivec - optimismus a touha po prožitku ze životaSvlékání hadů - radost ze života, proti strachu ze špatnostib) neoficiální**Jaroslav Hudka (1947 - xxxx)**

nedokončil průmyslovku, od roku 1966 skládá texty a zpívá. Zakladatel združení Šafrán, jež bylo záhy zakázáno. Byl obviněn z nedovoleného podnikání a donucen k emigraci (1978 - Holandsko, po roce 1989 - návrat). Jeho desky byly inspirovány moravským folklórem.

Stůj břizo zelenáVandrovali hudciKlíč pluhuPožár v bazaru**Karel Kryl (1944 - 1994)**

jeden z nejznámějších písničkářů. Pochází z rodiny novojičínského knihtiskaře. Vystudoval keramickou školu v Bechyni. První vystoupení absolvoval v Teplicích roku 1962. Největší ohlas měla vystoupení v roce 1968 až 1969, po invazi sovětských vojsk, kdy texty svých písní veřejně vyjádřil svůj odmítavý postoj.

V září 1969, povydání desky „Bratříčku, zavírej vrátka“, emigroval do Západního Německa a usadil se v Mnichově, vystudoval dějiny umění a filozofii a spolupracoval se Svobodnou Evropou.

Romantik, neochotný ke kompromisům, jeho texty jsou hravé a poetické, ale také drsné, útočné, cynické, autentické a upřímné, své texty doprovází na kytaru.

Bratříčku, zavírej vrátka - reakce na vpád sovětských vojskRakovinaMaškaryKníška Karla Kryla - texty desek Bratříčku, zavírej vrátka, Rakovina a MaškarySedm básniček pro zrcadlo17 kryptogramů na dívčí jména - milostné veršeSlovíčkaAmoreskyZbraně pro Erató**Jaroslav Seifert** život viz. nahořeMorový sloup (1971)**Karel Šiktanc (1928 - xxxx)**

básník, zakladatel Mlade Fronty, v době normalizace nesměl publikovat

Český orloj - dvanáctidílná sbírka, tzv. kalendář, dialogy otce se synem, autobiografické prvkyTanec smrti aneb pánbů ještě nezemřel